

'אגדת חורבן'

Category: דברים, דברים

מאז נחרבו בתי המקדש, וניסיונות המרד כשלו, חלחלה ההבנה כי בנייתו מחדש תיעשה רק על ידי שלום ואחדות בתוך עם ישראל. כך נגיע אל המנוחה.

חורבן מצויר

השבוע יצא בישראל סרט בשם 'אגדת חורבן'. זהו סרט אנימציה שבויים על ידי אותם יוצרים של הסרט 'אושפיזין'. הסרט מספר את הסיפור של 'המרד היהודי באימפריה הרומית' שפרץ כמה שנים לפני חורבן בית המקדש השני, בשנת 70 לספירה.

הסרט מורכב מלמעלה מ-1,500 ציורים של אומנים שמציירים את מה שקרה בירושלים של ערב החורבן, מלווה בקולות של שחקנים. מה שהסרט מספר זה איך המרד ברומאים הדרדר למלחמת אחים.

בשנים האחרונות לפני החורבן היו בירושלים כמה קבוצות שלא הסתדרו אחד עם השני. מצד אחד הייתה ההנהגה של הכוהנים, הם היו בני המעמד העליון שגר בחלק העשיר של ירושלים, ומתוקף תפקידם הם היו אלו שניהלו קשרים עם הממשל הרומאי.

באותם ימים הרומאים שלטו בישראל וגם על ירושלים ובית המקדש, והם היו אלו שמינו את הכוהנים הגדולים. הם לא מינו את אלו שאכן היו ראויים לשמש ככוהנים גדולים אלא הכהן ששילם יותר או שהיו לו קשרים יותר ענפים אצל השלטונות (ובדרך כלל זה הלך יחד), הוא היה זה שהתמנה לכהן גדול.

אותה קבוצה תמכה ברומאים ושיתפה איתם פעולה. בעיקר אלו היו "הצדוקים", אותם יהודים שפרשו מהיהדות המסורתית ופירשו את התורה בפירוש עצמי. לעומתם היו ה"בריונים", זאת הייתה קבוצה שנולדה מתוך המציאות הקשה של הדיכוי של השלטון הרומאי שהתנהג בצורה אכזרית מאוד ליהודים וליהדות. המנהיג של אותה קבוצה היה אבא סיקרא או "בן בטיח" שהיה אחיינו של רבי יוחנן בן זכאי שכיהן באותה תקופה כמנהיג הרוחני של עם ישראל.

באמצע הייתה הקבוצה של הפרושים. אלו היו רוב העם שהמשיך את המסורת היהודית כמו שקיבלו אותה מסיני.

'ניצחון' הקנאים

מה שגרם למרד הייתה האכזריות של הנציב הרומאי פלורוס שהיה הנציב האחרון לפני המרד. הוא ניסה לגזול את הכספים של בית המקדש, והכניס לירושלים חיילים זרים ביצע טבח וגרם להתמרמות גדולה מאוד בציבור.

בתוך ירושלים עצמה הייתה יותר מקבוצה קנאית אחת שנלחמה נגד הרומאים, אבל אותם קבוצות לא שיתפו פעולה, אלא אדרבה, הם נלחמו אחת עם השנייה על השליטה בירושלים וזה הגיע לכדי מלחמת אחים. יהודים נלחמו ביהודים אפילו בתוך בית המקדש.

כשהצבא הרומאי הגיע לארץ ישראל כדי לדכא את המרד, הוא דיכא קודם את המרד בכל שאר הערים, ואז הוא עלה לירושלים, אבל גם אז הוא לא מיהר לדכא את המרד.

מסופר שאספסיאנוס, שהיה המפקד שנשלח מרומא כדי לדכא את המרד אמר שהוא לא ממהר להיכנס לירושלים, "כי אם ימהר ויתקוף את העיר כבר עתה יביא לכך שהאויבים ישלימו ביניהם ויפנו נגדו את מלא עצמתם בכוחות מאוחדים, אך אם ימתין, יפחת מספר האויבים, שכן יהרגו במלחמת אחים, בעוד אויבנו הורגים איש את אחיו במו ידיהם, עליכם לשבת בשקט כצופים, הרי היהודים אינם עוסקים עתה בייצור נשק, בהקמת ביצורים, אלא מתייסרים במלחמת אחים". (מלחמת היהודים ד, 359).

וזה בדיוק מה שקרא בירושלים [2] "כולם נגד כולם". כדי להכריח את המתונים להצטרף למרד נגד הרומאים הקנאים עשו את הדבר הבא: בירושלים היה מספיק אוכל כדי לעמוד מול המצור למשך 21 שנים, אבל הקנאים הלכו ושרפו את מחסני התבואה וגרמו לרעב בעיר. ואכן כשהרומאים נכנסו אל העיר, הם מצאו עיר מורעבת ועייפה והכיבוש כבר היה להם הרבה יותר קל.

המסר של הסרט הזה הוא שהמחלוקות בין היהודים היו אלו שגרמו לכך שהרומאים הצליחו לכבוש את ירושלים.

אנשים שצפו בסרט אמרו שכשרואים בסרט את המצב הקשה של העם בירושלים, אז כשזה מגיע לרגע של חורבן בית המקדש, במידה מסוימת זוהי הרגשה של שחרור, שהנה זה ישחרר את כולם מהמלחמה הבלתי נגמרת בתוך ירושלים.

חמישים ושתים שנים אחרי חורבן בית שני התרחש מרד בר כוכבא, וגם הוא הסתיים בחורבן העיר ביתר, שקרה ביום תשעה באב. אחרי חורבן ביתר התחילה לחלחל ההבנה בעם ישראל שזה שהם לא שולטים בירושלים וזה שאין את בית המקדש, זוהי לא בעיה טכנית גרידא, שהרומאים יותר חזקים מהם, אלא יש כאן בעיה עמוקה הרבה יותר, שיהודים אינם מסוגלים להסתדר אחד עם השני, עד כדי שזה מגיע למלחמת אחים, וזאת הבעיה האמיתית.

במקום לנסות למרוד ברומאים אנחנו קודם כל צריכים ללמוד לחיות אחד עם השני, וזה מה שחז"ל אומרים שבית שני נחרב בעוון שנאת חנם.

החסם האמיתי של הבית השלישי

ישנם היום בישראל קבוצות של יהודים שעוסקים בהכנה לבניית הבית השלישי. יש להם תכניות מוכנות כיצד לבנות את בית המקדש על הר הבית שאפשר להגיש אותם לאישור העירייה. הם גם מכינים את הכלים לבית המקדש ומנסים לייצר קטורת שאותה יקטירו על המזבח וכו'. הם כבר מוכנים.

אבל כמו תמיד הבעיה איננה טכנית. הסיבה שאין לנו בית מקדש היא לא בגלל שאין לנו שליטה על הר הבית. גם אם נניח שאנו נצליח לשכנע את העולם הערבי להרשות לנו לבנות על הר הבית את בית המקדש, ואכן נבנה אותו. מה יקרה אז?

לא צריך להיות נביא כדי לחזות את העתיד. הרי לא יעבור זמן רב ויתחילו מחלוקות ומריבות שיש להם סיכוי גדול להביא לידי מלחמת אחים, עד שבסופו של דבר נאבד שוב חלילה את בית המקדש.

לכן, זה כבר קרוב לאלפיים שנה שעם ישראל הבין שהדרך לבית המקדש עוברת קודם כל במישור האישי. עלינו לתקן את היחסים בין אדם לחברו, וכמו שהרבי היה אומר פעמים אין ספור, שהתיקון לשנאת חנם זוהי אהבת חנם, פשוט לאהוב יהודי שלא מגיע לו שתאהב אותו. הוא לא נחמד אליך, ואולי אפילו נלחם נגדך, ובכל זאת אתה מתאמץ לעזור לו. כשעם ישראל יהיה מאוחד יש סיכוי לבניין בית מקדש נצחי.

מהי מנוחה

השבוע אנו מתחילים לקרוא את חומש דברים. בפרשת ראה משה מדבר על הקרבת הקרבנות ושם נאמר שהמקום היחידי שבו יהיה מותר להקריב קרבנות הוא "המקום אשר יבחר ה' לשם שמו שם" והבאתם שמה עלותיכם לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה" (דברים פרק יב).

על המילים "אל המנוחה ואל הנחלה" אומר רש"י: "המנוחה זה שילה, הנחלה זו ירושלים" (יב, ט). לכאורה בפשטות הכוונה בשני הביטויים לאותו מקום, לירושלים, ששם תהיה המנוחה והנחלה של עם ישראל ושם ייבנה בית המקדש ונקריב עליו קרבנות, כמו שאכן יש דעה כזו בגמרא (זבחים קי"ט א.). מדוע רש"י מוציא את הפירוש ממשוטו ומחלק את המשפט לשנים, ש"מנוחה" הכוונה למשכן שילה ו"נחלה" הכוונה לירושלים?

אולי יש לומר בדרך אפשר (מיוסד על שיחת ט"ו באב תשל"ו, שיחות קודש ח"ב ע' 585) שבשילה

הייתה "מנוחה": בני ישראל בתקופת משכן שילה ובוודאי מסביב למקדש שילה, לא נלחמו אחד בשני. בשילה לא הייתה מלחמת אחים. ירושלים אכן נקראת "נחלה", הר הבית הוא המקום המקודש בשביל בית המקדש, אבל "מנוחה" לא הייתה שם, לא בבית ראשון ולא בבית שני.

בהפטרה שקראנו בשבת שעברה, הנביא ישעיהו אומר "כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי, איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי".

אומר הרבי " על דרך המוסר בביאור הכתוב "איזה מקום מנוחתי" שיתכן "בית אשר תבנו לי" שאינו "מקום מנוחתי" כאשר בנייתו קשורה עם ענין שהוא היפך השו"ע² ולכן צריך להדגיש שצריך להיות בית שיהיה "מקום מנוחתי"³ מכיון שהניזק מרעיש עולמות על כך שפגעו בו הר"ז מבלבל כביכול למנוחת השכינה", (התועדויות תשמ"ז ח"ב ע"ב 325-337)

דהיינו איפה זה מקום מנוחה, מקום שהוא בלי מחלוקות ובלי שנאת חנם. במקום של אהבת ישראל, שם זה ה"בית" של הקב"ה,

בספר תהלים נאמר: "כי בחר ה' בציון אווה למושב לו, זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי איוותיה" (קלב, יג-יד). דוד המלך מגלה לנו מתי בית המקדש יהיה באופן של "עדי עד" לתמיד כשזה יהיה "זאת מנוחתי", מקום של מנוחה, במהרה בימינו אמן.